

วิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องนรกและสวรรค์
ที่ปรากฏในคัมภีร์มัลลยโศคโลกของล้านนา
Philosophical Analysis of Hell and Heaven
in Malai Pod Lok of Lanna Scripture

พระสุรต สุรบุญโญ ¹
Phra Suras Surapanyo
วิโรจน์ วิชัย, พูนชัย ปันธิยะ ²
(Viroj Vichai, Phoochai pantiya)

Received: October 30, 2018
Revised: December 18, 2018
Accepted: December 18, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ในพุทธปรัชญา 2) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ในคัมภีร์มัลลยโศคโลก 3) เพื่อวิเคราะห์เชิงปรัชญาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ในคัมภีร์มัลลยโศคโลก โดยเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร ผลการวิจัย พบว่า

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พุทธปรัชญาถือว่านรกและสวรรค์เป็นสิ่งที่มียุ่จริงในสองลักษณะ คือ ความเป็นจริงในเชิงสภาวะทางกายภาพ คือ มีพื้นที่อยู่จริงในกาลอวกาศนี้ และ ความเป็นจริงในเชิงสภาวะทางจิตภาพ คือมีอยู่ในมิติทางจิต

คัมภีร์มัลลยโศลกแต่งขึ้นครั้งแรกในพม่า เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 16–18 เรียกว่า “มาเลยยสูตร” โดยได้เค้าโครงมาจากนิทานของลังกา ส่งผลให้มีการแต่ง “คัมภีร์มาเลยยเทวตเถรวัตถุ” ในราวพุทธศตวรรษที่ 20–21 และเมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 22 ได้มีการแต่งมัลลยวัตถุที่ป็นฎีกา เพื่อขยายความ จนกระทั่งได้เป็นเค้าโครงของการแต่งคัมภีร์มัลลยโศลก การเทศนาคัมภีร์มัลลยโศลก นิยมเทศน์ด้วยการอ่านตามคัมภีร์ด้วยทำนองธรรมวัตร มี 5 ส่วน คือ บทปณามคาถา การกล่าวบทพระบาลีนิกเขปบท อารัมภบท เนื้อเรื่อง และการสรุป/กล่าวถึงอานิสงส์ เนื้อหาของคัมภีร์มัลลยโศลก กล่าวถึงนรกสวรรค์ บาปบุญคุณโทษ และพระศรีอริยเมตไตรย ส่วนอิทธิพลของคัมภีร์มัลลยโศลก พบว่า มี 3 ด้าน คือ อิทธิพลด้านศีลธรรมจริยธรรม อิทธิพลด้านพิธีกรรมงานอวมงคล และอิทธิพลด้านการศึกษาภาษาล้านนา

นรกและสวรรค์ในพุทธปรัชญาและในคัมภีร์มัลลยโศลก มีความเหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในเชิงจักรวาลวิทยา การวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในเชิงญาณวิทยา และการวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในเชิงจริยศาสตร์

คำสำคัญ: นรก, สวรรค์, คัมภีร์มัลลยโศลก, พุทธปรัชญา

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study the concepts of hell and heaven in Buddhist philosophy 2) to study the concepts of hell and heaven in Lanna Scripture *Mālai Phod Lōk* 3) To analyze the philosophical aspects of concepts of hell and heaven in *Mālai Phod Lōk* between traditional Buddhist philosophy and Lanna Scripture. The research was conducted by the qualitative research method.

Buddhist philosophy treats heaven and hell as dissimilar concepts that exists in two realms of reality which are the physical conditions is a physical space in this space-time, and the reality in the mentality, which exist in mind

Mālai Phod Lōk was first composed in Myanmar. During 11th-13th century, it was called *Malai Sutta* in Burma. Thus, by the 15th -16th centuries, it was called “*Mali*”. It can be argued that the term is derived from the narrative of Ceylon tradition. Subsequently, the result is a composing of *Mā lāi ya thēwatthērawatthu* in the 17th century. The story got published and spreaded afterwards. The preaching of the precepts of the world is preached by reading the scriptures in the morality, there are five parts: the chanting spell, the preface Bali, introductory narrative, and the summary/mention of virtue. The content of the worldly wreaths. The hell is heaven, sin, and blessed merit. The influence of the garland on the world is found in three aspects: the influence of morality. Ritual influence, misfortune and the influence of Lanna language education.

Concepts of heaven and hell between Buddhist philosophy and the *Mālai Phod Lōk* in Lanna Scripture can be found both similarity and differentiability. It can be analyzed into three parts: the analysis of hell and heaven in cosmology, analysis of hell and heaven in epistemology and the analysis of hell and heaven in ethics.

Keywords: Hell, Heaven, *Mālai Phod Lōk*, Buddhist Philosophy

นรกและสวรรค์ในคัมภีร์มัลลยโศลกเป็นธรรมเนียมหรือเป็นปรัชญาชีวิต

คัมภีร์พระมัลลยโศลก เป็นเรื่องที่ว่าด้วยพระเถระนามว่าพระมัลลยได้เดินทางท่องเที่ยวไปสู่สุรและสวรรค์ แล้วนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเทศนาสั่งสอนให้มนุษย์โลกละเว้นความชั่วและมันทำบุญความดีเพื่อปรารถนาไปสู่การกำเนิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย ชาวพุทธมักจะตั้งปณิธานให้ได้ไปเกิดในยุคของพระองค์ ด้วยเชื่อกันว่าเป็นยุคที่มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน (Sanpan-ich Chadalak, 1981, p. 149) อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ธรรมมัลลยโศลกล้านนา เป็นคัมภีร์พุทธศาสนาที่ไม่ปรากฏในพระไตรปิฎก แต่มีลักษณะเป็นปกรณ์พิเศษที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนล้านนาโดยเฉพาะผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเมื่อมีผู้เสียชีวิตในบ้านใดเรือนใดก็มักจะมีพระภิกษุมานแสดงธรรมหนึ่งรูป มาสวดอภิธรรม 7 คัมภีร์ จำนวน 4 รูปโดยมีขั้นตอนตั้งแต่บูชาพระรัตนตรัย เป็นเสร็จพิธี งานศพนั้นกำหนดขึ้น 2 วันบ้าง 3 วันบ้าง 5 วันบ้าง 7 วันบ้าง หรืออาจจะเก็บศพไว้หลายวันก็ขึ้นอยู่กับฐานะและอาชีพของผู้ตายและญาติมิตร แต่ที่จะต้องมีการเทศน์ธรรมมัลลยโศลกในวันแรกของการบำเพ็ญกุศลศพ หากจะกล่าวว่า “ธรรมมัลลยโศลกล้านนา” เป็นธรรมเทศนาต้นหรือธรรมเทศนาเปิด คือการเทศนาธรรมก่อนธรรมเทศนาทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง ธรรมมัลลยโศลกล้านนา ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการเป็นเทศนาธรรมในงานทำบุญทักษิณานุทาน หรือทำบุญศพของกลุ่มวัฒนธรรมทางภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ดังที่ได้กล่าวมา

คัมภีร์มัลลยโศลก มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของท่านผู้รจนาคัมภีร์ และถือว่าเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตของประชาชนในแถบภาคเหนือตอนบน ในเชิงปรัชญาแล้วจะอยู่ในสถานะใด

เป็นได้เพียงธรรมเนียมหรือถือได้ว่าเป็นปรัชญาชีวิตของคนภาคเหนือตอนบนหรือไม่นั้น ดังจะวิเคราะห์ตามลำดับดังต่อไปนี้

นรกและสวรรค์ในพุทธปรัชญา

แนวคิดเรื่องนรกในพุทธปรัชญา เชื่อว่า นรกหรือนิรยภูมิ คือ แดนหรือภูมิที่ผู้กระทำอกุศลกรรม (บาป) ต้องไปจุติเพื่อรับการลงโทษ จะหนักหรือเบา มากหรือน้อย ใช้เวลายาวนานหรือไม่ที่ต้องอยู่รับโทษทัณฑ์ นั้นขึ้นอยู่กับกรรมที่เคยกระทำให้มา ซึ่งมีลักษณะเป็นชั้นๆ ลงไป จากสูงไปหาต่ำ มีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้าง มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล เรียกว่า “ขุม” ประกอบด้วย 1) มหานรก 8 ขุม 2) อุตสฺสฺทนรก (นรกบวิวาร, นรกรย่อย) 128 ขุม 3) ยมโลกนรก (ยมโลกียนรก) 320 ขุม 4) โลกัณตนรก 1 ขุม แต่ละขุมมีนายนิรยบาลเป็นผู้ควบคุมสัตว์นรกในการรับโทษทัณฑ์ (Fine Arts Department, 2005, p. 341 and PhraDhammapidok, 1996, p. 242)

แนวคิดเรื่องสวรรค์ในพุทธปรัชญา สวรรค์ คือ แดนที่อยู่อาศัยแห่งหมู่มสัตว์ที่เรียกว่า “เทวดา” สัตว์ซึ่งเป็นทิพย์ เป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดาทั้งหลาย ซึ่งได้แก่สวรรค์ชั้นฟ้า แดนทิพย์วิมาน ในความเชื่อทางศาสนาพุทธ สวรรค์ทั้ง 6 ชั้นนี้ เป็นภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดาผู้ได้สร้างบุญกุศลไว้ครั้งเป็นมนุษย์ เมื่ออุบัติขึ้นก็ตั้งอยู่ในวัยหนุ่มสาวทันที ไม่มีความแก่บังเกิดขึ้นเหมือนในเมืองมนุษย์ วิมานเป็นที่อยู่อาศัย มีความวิจิตรงดงาม มีขนาดแตกต่างกัน มีอาหารทิพย์บังเกิดขึ้น มีบริวารรับใช้ มีเสื้อผ้าเป็นทิพย์ กิจกรรมแต่ละวัน เทียวเพลิดเพลินกับการชมสวน มีสังสรรค์ระหว่างทวยเทพทั้งหลาย ส่วนจะอุบัติขึ้นสวรรค์ชั้นไหน เป็น เทวดาประเภทใด และอยู่ในฐานะอะไรนั้น ขึ้นอยู่กับบุญที่สั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์

สวรรค์ในคัมภีร์พระไตรปิฎก นอกจากจะปรากฏควบคู่ไปกับนรกทุกครั้ง ที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงกรรมและผลของกรรมดี-กรรมชั่ว ยังได้รับการกล่าวถึง มากกว่านรก ข้อความในคัมภีร์พระไตรปิฎกบางตอนถึงกับตั้งชื่อวรรคหรือเรื่อง ให้เป็นของเทวดาซึ่งเป็นประชากรสวรรค์โดยเฉพาะ (AN. PANJ (Thai) /22/43/69) เป็นข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสโดยตรงก็มี เป็นข้อความที่พระสาวกมหาเถระ กล่าวก็มี เป็นข้อความที่นักปราชญ์ฝ่ายพุทธอื่นกล่าวก็มี ข้อความในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่อ้างถึงสวรรค์ มักปรากฏใน 3 ลักษณะ คือ

- 1) เป็นข้อความที่กล่าวถึงสถานที่คือ “สวรรค์” โดยตรง ซึ่งเป็นสถานที่อยู่ของพวกเทวดาในชั้นกามาจร รูปาวจร อรูปาวจร
- 2) เป็นข้อความที่กล่าวถึงสถานที่คือสวรรค์และเทวดาควบคู่กันไป ข้อความในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่กล่าวถึงเทวดานั้น โดยมากจะกล่าวถึงท้าวสักกะ ซึ่งเป็นหัวหน้าเทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
- 3) เป็นข้อความที่กล่าวถึงภาวะ คือสวรรค์ที่เป็นเรื่องภายในของสัตว์โลก เป็นการนำเสนอสวรรค์ที่เกิดขึ้นแก่บุคคลทันทีที่อายตนะภายในกับอายตนะภายนอกกระทบกันเกิดการรับรู้

จากการศึกษาพบว่า ทศนะพุทธปรัชญา เห็นว่านรกและสวรรค์ ไม่ใช่เป็นที่สิ้นสุดของชีวิต เป็นแต่เพียงสถานที่ที่มนุษย์ผู้กระทำความชั่ว-ดี เวียนไปอยู่สถานที่นั้นๆ ตามผลกรรมที่เกิดจากการทำความชั่วและกรรมดีของมนุษย์ แต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันในขณะที่ยังเวียนว่ายในวัฏสงสารเท่านั้น แต่สิ่งที่พระพุทธศาสนายืนยันที่สุดของชีวิต คือ นิพพาน ซึ่งเป็นภาวะที่ดับกิเลส เป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางชีวิต มนุษย์ นรกและสวรรค์ เป็นเพียงภพภูมิหนึ่งใน 31 ภพภูมิอันเป็นสถานที่ไปเกิดของสรรพสัตว์เท่านั้น สามารถเว้นได้ด้วยการเข้าถึง

โศดาปัตติมรรค แต่สรวรค์ พรหม และอรุปรพรหม เป็นสิ่งที่เว้นไม่ได้ เพราะเป็นเส้นทางที่บุคคลผู้ไปสู่นิพพานจะต้องผ่านไปเสมอ

นรกและสรวรค์ในคัมภีร์มัลลยโศดโลก

ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์มัลลยโศดโลก สุภพรรณ ณ บางช้าง (2533) พบว่า วรรณกรรมเรื่องพระมัลลย ซึ่งปรากฏในประเทศไทยยังมีความเป็นมาที่ไม่แน่นอน โดยมีข้อสันนิษฐานว่า น่าจะได้เค้าโครงเรื่องมาจากเรื่อง “มัลลยวัตถุ” ที่ปราชญ์ชาวลังกาแต่งไว้เป็นภาษาบาลี ผู้แต่งน่าจะเป็นพระภิกษุ ในรัชสมัยของพระเจ้าปรักกมพพาหุ ในพุทธศตวรรษที่ 17 แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเรื่องพระมัลลยนี้ถูกแต่งขึ้นในลังกา เพราะไม่ปรากฏคัมภีร์นี้เลยในลังกา แต่มีเค้าโครงจากเรื่องจุลคัลละในคัมภีร์สหัสสปรณ และคัมภีร์มหาวงศ์ของลังกา ซึ่งแต่งเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 14 ได้กลายมาเป็นเค้าโครงของเรื่อง มาเลยยเทวตเถรวัตถุ ซึ่งถูกแต่งขึ้นในประเทศพม่า ระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ 16 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ต่อมาได้แพร่หลายเข้ามาทางล้านนา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 17-18 และสุโขทัยประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-20 (Na Bangchang Supapan, 1990, p. 319) แต่ก็มีข้อสังเกตว่า ไม่ปรากฏหลักฐานต้นฉบับคัมภีร์มาเลยยเทวตเถรวัตถุในประเทศพม่าเลย (Makjang Supaporn, 1978, p. 27) จากข้อมูลตรงนี้จึงสันนิษฐานได้ว่า เรื่องพระมัลลยที่แต่งขึ้นในประเทศพม่านั้น อาจจะเป็นผลงานทางวรรณกรรมสั้นๆ ที่เรียกว่า “พระสูตร” จึงมีการใช้คำว่า “พระมัลลยสูตร” เป็นลำดับต่อมา

พัฒนาการของคัมภีร์มัลลยโศดโลก สุภพรรณ ณ บางช้าง (2533) พบว่า วรรณกรรมพระมัลลยสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นครั้งแรกในประเทศพม่า เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 16-18 เป็นพระสูตรขนาดสั้น เรียกว่า “มาเลยยสูตร” โดยได้รับแรง

บันดาลใจนิทานเรื่อง “จุลคัลละ” ที่แต่งขึ้นในประเทศลังกา เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 14 ต่อมาได้แพร่หลายเข้ามาในดินแดนประเทศไทยทางล้านนาและสุโขทัยราวพุทธศตวรรษที่ 19 (Na Bangchang Supapan, 1990, p. 319) จากหลักฐานนามคัมภีร์ที่อ้างถึงในบานแพนก (สารบัญ) ของคัมภีร์ไตรภูมิพระร่วง ซึ่งมีอิทธิพลก่อให้เกิดการแต่ง “คัมภีร์มาเลยยเทวต์เถรวัตถุ” ขึ้นในล้านนาราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 คัมภีร์ดังกล่าวได้แพร่หลายมายังภาคกลาง ต่อมา พระนันท์ปัญญาและพระพุทธรวิลาส ภิกษุชาวอยุธยา ได้แต่ง “ฎีกามาลย์” ขึ้นอธิบายความในคัมภีร์มาเลยยเทวต์เถรวัตถุ (Makjang Supaporn, 1978, p. 320) และเมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 22 ได้มีการแต่งมาลัยยวัตถุที่ป็นฎีกาหรือฎีกามาลย์ที่มีการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหา จากแก่นสาระของเรื่องที่เน้นให้เห็นถึงกรรมดีและผลของกรรมดี โดยแสดงถึงการกุศลของเหล่าเทพยดาในเทวโลกอย่างมากมาย ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมถึงกรรมชั่วและผลของกรรมชั่วให้ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น ดังแสดงถึงผลกระทบทำให้เกิดในนรกขุมต่างๆ (Culture officer of Chiang Mai, 2005, p. 124) ฎีกามาลย์ได้เป็นแรงบันดาลใจให้กับวรรณกรรมสมัยต่อมาเป็นอันมาก มีการเพิ่มเติมเนื้อหาทั้งภาคนรก ภาคสวรรค์และภาคพระศรีอารยเมตไตรยให้มีความวิจิตรพิสดารมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ก็มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับประเพณีนิยมนำเอาคติเรื่องพระมาลัยซึ่งมีคติธรรมแสดงถึงผลบุญบาป มาเกี่ยวข้องกับพิธีเนื่องในการตาย ได้แก่ พิธีศพและการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตายเป็นสำคัญ

โครงสร้างการเทศนาคัมภีร์มัลลยโศลก นิยมเทศน์ด้วยการอ่านตามคัมภีร์ด้วยทำนองขับขานตามความนิยมในท้องถิ่นล้านนาแบบธรรมวัตร (Culture officer of Chiang Mai, 2005, pp. 125-150) ประกอบด้วยลักษณะโครงสร้าง ดังนี้

1) บทปณามคาถา ขึ้นต้นด้วย “นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ...” (3 จบ)

2) การกล่าวบทพระบาลีนิกเขปบทว่า “นโม ตสฺส ตฺถ สุรณฺมหิณฺยัง นามํส
ลิตฺวา พุทฺธญฺจ ฐมฺมญฺจ สังฆญฺจ นมิตฺวาติฯ”

3) อารัมภบทว่า “ดูราสัปปริสะตังหลาย อาจารย์เจ้าตนแบ่งก่าปรีมัลย์อัน
นี้ หากตั้งไว้หื้อเป็นที่ไหว้และสักการะบูชา แก่คนและเทวดาตังหลาย เปื่อหื้ออ
นทะรายดั่งปายในและปายนอก ทุกด้าวชอกขันธสีมา ด้วยก่าปรีมัลย์อันนี้และ
นา...”

4) เนื้อเรื่อง เริ่มต้นว่า “อะตีเต ก่าเล ในก่าละอันล่องแล้ว ยังมีต้นแก้วมหา
เถรเจ้าตนหนึ่ง จื่อว่าเต้พะมะลัลย์ ต้นทะรงศีลเสวิเศษ ผะกอบไปด้วยเหตุอิทธิ
ฤทธิญาณ นิสสายะ ก็อาสะร้ยเชิงบ้านอันหนึ่ง ชื่อว่ากัมโพชจะกาม อันอยู่ในเขต
ดัมปะนัยยะตวีป...”

5) การสรุป/กล่าวถึงอานิสงส์ ว่า “ตั้งแรกแต่นั้นไปปายหน้า ส่วนอันว่าคน
ตังหลาย ก็ปากันเว้นจากกัม 5 ผะการ คือว่า ปกระดำปาณาติบาต บ่ฆ่าสัตว์ลัก
ของท่าน บ่เหล่นจู บ่จุรายหลอกหลวงไฟ บ่ดื่มกินสุราเมรัยเตาแต่กระด่ากัมอันดี
...”

เนื้อหาของคัมภีร์มัลย์โศดโลกลอนั้น พระสิริมงคลจารย์ กล่าวถึงนรก
สวรรค์ บาบบุญคุณโทษ และพระศรีอริยเมตไตรยพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นสื่อให้ได้
เข้าใจถึงกรรมดี กรรมชั่ว ผลของกรรม การทำบุญ ทำทาน อานิสงส์ของการทำ
บุญ ทำทาน และการปฏิบัติเพื่อให้ได้เกิดในสมัยของพระพุทธเจ้าพระนามว่า พระ
ศรีอริยเมตไตรยในอนาคต (Fine Arts Department, 2005) อิทธิพลของเรื่องพระ
มัลย์มณีอิทธิพล เป็นอย่างมากต่อความเชื่อของคนไทยในเรื่อง นรก สวรรค์ บาบ
บุญ คุณโทษ คือเชื่อว่าเมื่อทำบาปก็จะได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดีคือตกนรก ส่วน
เมื่อทำบุญทำทานอันเป็นความดีก็จะได้รับผลตอบแทนที่ดีคือได้ขึ้นสวรรค์ เช่น

เดียวกับเรื่อง ไตรภูมิภิกษา (ไตรภูมิพระร่วง) (Na Bangchang Supapan, 1990, p. 319) แต่ธรรมเรื่องพระมัลลยสามารถเข้าถึงชาวบ้านได้มากกว่า เพราะเรื่องพระมัลลยมีการนำมาสวดในงานพิธีต่างๆ เช่น พิธีแต่งงานตอนเจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอ และใช้สวดหน้าศพ นอกจากความเชื่อในเรื่องดังกล่าวแล้ว เรื่องพระมัลลยยังมีอิทธิพลต่อคนไทยในเรื่อง พระศรีอารีย หรือพระศรีอารียเมตไตรยเป็นอย่างมากอีกด้วย ความจริงแล้วเรื่องราวเกี่ยวกับพระศรีอารียนั้น ได้มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกก่อนหน้าที่จะมีเรื่องพระมัลลยเกิดขึ้น

เนื้อหาและสาระัตถะในคัมภีร์มัลลยโศลกล้านนานี้ พระสิริมังคลาจารย์ (2005) ท่านได้รจนาให้ เข้าใจง่ายไม่สลับซับซ้อน มีเนื้อหาไม่วิจิตรวิลาส ต่างกันตรงลักษณะของภาษาและตัวอักษรที่ใช้บันทึกหรือจารลงในใบลาน ส่วนเนื้อหาและสาระัตถะยังคงเดิม เนื้อหาเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของพระมัลลยที่ได้ท่องเที่ยวไปยังภพภูมิต่างๆ โดยเฉพาะในคัมภีร์มัลลยโศลกฉบับล้านนานั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของบุญบาป นรกและสวรรค์ ความดีความชั่ว เพื่อสั่งสอนให้ผู้ฟังได้รู้จักการทำกุศลกรรมและละเว้นอกุศลกรรมต่างๆ เพื่อสั่งสมบุญ เมื่อหากเสียชีวิตไปแล้วจะได้ไปเกิดในภพภูมิสวรรค์ (เทวภูมิ) ไม่ต้องไปตกระกำลำบาก ชดใช้กรรมอย่างทุกข์ยากในนรกภูมิ (Fine Arts Department, 2005)

อิทธิพลของคัมภีร์มัลลยโศลก พบว่า มี 3 ด้าน คือ อิทธิพลด้านศิลปกรรม จริยธรรม อิทธิพลด้านพิธีกรรมงานอวมงคล และอิทธิพลด้านการศึกษาภาษา ล้านนา ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้นิยมสร้างเป็นหนังสือไว้ตามวัดต่างๆ เพื่ออุทิศผลบุญให้แก่ญาติที่ล่วงลับไป และด้วยเชื่อว่าการสร้างหนังสือพระมัลลย หรือสมุดพระมัลลย เท่ากับได้สร้างพระธรรมไว้ในพระพุทธศาสนาด้วย จะได้รับกุศลผลบุญเป็นอย่างมาก อนึ่งในหนังสือพระมัลลยทุกเล่มจะจารพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ไว้ตอนต้นของหนังสือด้วย บุคคลโดยทั่วไปมักเรียกหนังสือพระมัลลยว่า “ คัมภีร์พระมัลลย ”

“คัมภีร์มัลลยโศดโลกของล้านนา” มีวัตถุประสงค์ตรงตามที่คุณแต่งหรือผู้ทรงงานคาดหวังไว้ คัมภีร์นี้อธิบายถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ บาป นรก และ สวรรค์ ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมให้คนทำความดี (บุญ) ละเว้นความชั่ว (บาป) มุ่งผลการทำความดี พร้อมทั้งพรรณานำเสนอประวัติกวของการทำความชั่วว่า เมื่อคนเราละจาก โลกนี้ไปแล้วจะต้องไปชดใช้การกระทำในนรกอย่างทุกข์ทรมานเป็นอย่างยิ่ง ส่วนความดีที่เน้นมากที่สุดนี้คัมภีร์นี้คือ ทานบารมี ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการเลี้ยงดูมารดาบิดา เป็นต้น เป็นธรรมเปิดธรรมทั้งหลายก็สามารถกล่าวได้

ดังนั้นธรรมมัลลยโศดโลกเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการทำบุญซึ่งเกิดจากความเชื่อจากการปฏิบัติและความเชื่อคติธรรมแบบชาวล้านนา โดยยึดหลักจริยธรรม 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา ก่อให้เกิดความเชื่อและยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกประการหนึ่ง ธรรมมัลลยโศดโลกล้านนา ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการเป็นเทศนาธรรมในงานทำบุญทุกขัตติยานหรือทำบุญศพบของกลุ่มวัฒนธรรมทางภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัดอีกด้วย

วิเคราะห์เชิงปรัชญาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ในคัมภีร์มัลลยโศดโลก

การวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในเชิงจักรวาลวิทยา พบว่า นรกและสวรรค์ทางพุทธปรัชญา และในคัมภีร์มัลลยโศดโลกล้านนานั้น คือ ความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ เป็นความจริงที่เป็นสัจจะ ความจริงที่เป็นสากล เปรียบได้กับความรู้แจ้ง เป็นที่สุดแล้วของความจริง แต่การที่จะรับรู้ความจริงแบบพุทธปรัชญานั้น ต้องการเกิดจากจิตหรือภายในบุคคล ซึ่งตรงนี้แตกต่างกับวิทยปรัญษาที่รับความจริงจากสสารหรือภายนอกบุคคล ต้องอาศัยกระบวนการฝึกฝน

และพัฒนาความคิดที่มีพื้นฐานจากการเรียนรู้ (ศึกษา) อันเป็นหนทาง (มรรค) ที่จะนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อเป็นสัมมาทิฐิ การพัฒนาสัมมาทิฐิ จึงเป็นสาระสำคัญในการพัฒนาปัญญา ซึ่งสติปัญญาจะเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่องค์ความรู้ที่แท้จริงและจะสัจจะต่อไป ความจริงหรือสัจภาวะที่มนุษย์เราศึกษาและรู้จักในโลกนี้มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ สมมติสัจจะ สภาวสัจจะ ปรมาณสัจจะ และอริยสัจ

การวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในเชิงญาณวิทยา พบว่า เรื่องนรกและสวรรค์ เป็นเรื่องที่ต้องพระสัมมาพระพุทธเจ้า ท่านได้บรรจุญาณด้วยพระองค์เองที่เรียกว่า “จุตูปปาตญาณ” คือ ญาณที่ทำให้ทราบการเกิดความแตกต่างของสัตว์ทั้งหลาย ว่ามิได้เพราะอะไร พระองค์ทรงเห็นความมีอยู่ของนรกสวรรค์ด้วย ทิพพจักขุ คือ ตาทิพย์ ซึ่งความรู้เหล่านี้จะเกิดขึ้นก็ต้องได้อภิญญา ซึ่งแปลว่าความรู้ อันยิ่ง ไม่ใช่วิสัยของคนธรรมดาจะรู้ได้ การรู้ การเห็นนรกสวรรค์เป็นวิสัยของญาณและทิพพจักขุ เมื่อไม่มีเครื่องมือสองประเภทนี้ จึงเกิดการโต้เถียงกันด้วยโวหารที่ไม่มีทางจบสิ้น เป็นการเสียเวลาโดยไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย ที่สำคัญคือ เรื่องนรกสวรรค์เป็นเรื่องของผลแห่งกรรมอันถือว่าเป็น อจินไตย คือ ไม่อาจรู้ได้ด้วยการคิดเอาแต่จะทราบได้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ต้องอาศัยตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อพระปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

การวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในเชิงจริยศาสตร์ พบว่า นรกและสวรรค์ในคัมภีร์มัลลยโศลกลัคนา ได้มีการกล่าวถึงนรกและสวรรค์ไว้อย่างชัดเจน มีวิธีการปฏิบัติตนเพื่ออุบัติเกิดเป็นเทวดาในเมืองสวรรค์ และวิธีหลีกเลี่ยงการอุบัติเกิดไปเป็นเปรตและสัตว์นรกในนรกภูมิ โดยอาศัยความรู้จากการปฏิบัติและความเชื่อดิถีธรรมแบบชาวลัคนา โดยยึดหลักจริยธรรม 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา จึงทำให้เชื่อว่านรกและสวรรค์ในคัมภีร์มัลลยโศลกลัคนามีลักษณะคล้ายกับนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นอย่างมาก เป็นนรกและ

สวรรค์ภพภูมิเดียวกัน ตามหลักในพระไตรปิฎกและจักรวาลวิทยา มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของบุญบาป นรกและสวรรค์ ความดีความชั่ว เพื่อสั่งสอนให้ผู้ฟังได้รู้จักการทำกุศลกรรมและละเว้นอกุศลกรรมต่างๆ เพื่อสั่งสมบุญ เมื่อหากเสียชีวิตไปแล้วจะได้ไปเกิดในภพภูมิสวรรค์ (เทวภูมิ) ไม่ต้องไปตกระกำลำบากชดใช้กรรมอย่างทุกข์ยากในนรกภูมิก่อให้เกิดความเชื่อและยึดถือปฏิบัติ เป็นประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป

คัมภีร์มัลลยโศคโลก เป็นวรรณกรรมที่พบมากทาง 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เป็นธรรมเปิดธรรมทั้งหลาย เป็นการแสดงธรรมในพิธีบุญงานศพให้กับผู้ตายในวันแรกของการทำบุญ เนื้อหาได้กล่าวถึงพระมัลลยเถระ ผู้มีศีลบริสุทธิอันแก่กล้า ด้วยพลังอิทธิฤทธิ์ทำให้ท่านสามารถท่องเที่ยวไปยังนรกภูมิต่างๆ จึงได้นำสิ่งที่พบเห็นยังนรกนั้น มาสั่งสอนตักเตือนสติให้มนุษย์อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และในคัมภีร์มัลลยโศคโลกยังได้กล่าวถึงความเป็นอยู่ในยุคของพระศรีอริยเมตไตรยซึ่งชาวพุทธมักตั้งปณิธานให้ได้เกิดในยุคนั้นด้วยเชื่อว่าเป็นยุคที่มีความสุขไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

มัลลยโศคโลกจึงเป็นวรรณกรรมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน รักการทำบุญ เพราะอยากเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์ เกรงกลัวต่อบาปเพราะไม่อยากเกิดเป็นสัตว์นรก ทนทุกข์ทรมานในนรก ซึ่งเรื่องนรก สวรรค์ก็มีปรากฏในพระไตรปิฎกหลายพระสูตร เช่น เทวทูตสูตร พาลปัญจิตสูตร โภกอลิกลสูตร สังกัจจายดา เป็นต้น และมีการนำนรกสวรรค์มาเขียนเป็นวรรณกรรมไตรภูมิ พระร่วง จุดประสงค์ของวรรณกรรมมัลลยโศคโลก แต่งขึ้นเพื่อสั่งสอนให้ประชาชนทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว ผู้ที่กระทำอกุศลกรรมต้องไปเกิดเป็น

สัตว์นรกในนรกเพื่อรับการลงโทษจะหนักหรือเบามากหรือน้อยใช้เวลายาวนานหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกรรมที่เคยกระทำมา ส่วนใหญ่ผู้ที่กระทำกุศลกรรม (บุญ) จะไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์ดินแดนที่เป็นทิพย์ ส่วนจะอุบัติเหตุขึ้นสวรรค์ชั้นไหนเป็นเทวดาชั้นไหน เป็นเทวดาประเภทใดและอยู่ในฐานะอะไรนั้น ขึ้นอยู่กับบุญที่สั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์

พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญมากต่อการเรียนรู้จิต ควบคุมจิต และฝึกจิต ด้วยกระบวนการไตรสิกขาว่าเป็นหนทาง (มรรค) ที่จะนำไปสู่ความรู้ที่แจ่มแจ้ง เป็นที่สุดของความจริง เป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อเป็นสัมมาทิฐิ เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา เป็นปัจจัยหลักนำไปสู่องค์ความรู้ที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

MahaChulalongkorn. (1996). *Tipitakas*. Thai. Bangkok: MahaChulalongkorn rajavidyalaya Printing House.

Chadalak Sanpanich. (1981). “*The Phra Malai: a critical study*”. Master of Arts Department of Oriental Languages. Graduate School: Silpakorn University.

Culture officer of Chiang Mai. (2005). *Traditional rituals of Chiang Mai*. Chiang Mai: Culture officer of Chiang Mai.

Fine Arts Department. (2005). *Cakkavaladipani by Phra Sirimangalacariya*. 2nd edition. Bangkok: Nation Library of Fine Arts Department.

PhraDhammapidok. (P.A. Payutto). (1995). *Karma - Hell and Heaven for a new generation*. Bangkok: Dhammasapa.

Supapan Na Bangchang, (1990). *Evolution literature calls the tune in the Sutta Pitaka in Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Supaporn Makjang, (1978). *Malaidhevateravaddu: the checking, analytical study, the Department of the East*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Chulalongkorn University.